

Bilag A

Universiteter i Sverige og Danmark

Universiteter og øvrige videregående uddannelsesinstitutioner i Sverige

I Sverige var der i 1997 10 statslige institutioner, der officielt havde ret til at kalde sig for universiteter. Derudover fandtes 3 private/selvejende (men primært offentligt finansierede) institutioner med egen forskeruddannelse og faste forskningsressourcer. Disse 3 institutioner regnes oftest med til universitetssektoren og i denne undersøgelse indgår derfor 13 svenske universiteter. I 1997 udgjorde omkostningerne (inkl. afskrivninger¹) for de statslige universiteter og de selvejende institutioner med egen forskeruddannelse i alt ca. 21,4 mia. DKK

I Sverige er al statslig og kommunal eftergymnasial uddannelse samlet i et system, ofte benævnt "högskolan", der i vidt omfang er underlagt et fælles regelsæt. Ud over de 13 universiteter bestod högskolesektoren i 1997 af 24 mindre og mellemstore højskoler (18 statslige og 6 selvejende), 9 konstnærlige højskoler (7 statslige, 1 kommunal og 1 selvejende), der er specialiseret i diverse kreative fag som dans, musik, teater osv., samt 22 såkaldte vårdhøjskoler (19 kommunale og 3 selvejende) med uddannelser inden for pleje- og omsorgsområdet.

Tabel A1 Fordeling af uddannelsesaktivitet og samlede driftsomkostninger på videregående uddannelsesinstitutioner i Sverige 1997²

	Antal institutioner	Helårspræstationer		Driftsomkostninger ^{3,4}	
		antal	fordeling	mio. DKK	fordeling
Statslige universiteter	10	118.094	57,3%	19.484	74,0%
Selvejende højskoler med forskerudd.	3	12.813	6,2%	1.878	7,1%
Højskoler	24	57.678	28,0%	3.634	13,8%
Konstnærlige højskoler	9	1.968	1,0%	365	1,4%
Vårdhøjskoler	22	15.676	7,6%	966	3,7%
I ALT	68	206.229	100,0%	26.327	100,0%

Skellet mellem statslige universiteter og statslige højskoler består bl.a. i, at sidstnævnte kun har generel ret til at tildele den 3-årige kandidatgrad, mens det kræver dispensation fra

¹ Afskrivninger udelades med henblik på at kunne foretage sammenligning med danske universiteter, idet de danske universiteter ikke foretager afskrivninger i deres virksomhedsregnskaber.

² Kilde: Högskoleverket, Årsrapport för universitet & højskolor 1997, 1998.

³ Driftsomkostningerne er opgjort inkl. afskrivninger og ekskl. momsudgifter.

⁴ Alle beløb i svenske kr. er omregnet til danske på baggrund af OECDs estimater for købekraftspariteter ('Purchasing Power Parities - PPP). Ifølge OECD svarede 1 svensk krone i 1997 til 0,8659 danske kroner.

Högskoleverket, hvis en högskole vil udfærdige en magistereksamen⁵. Högskolerne havde endvidere frem til 1997 ikke faste forskningsressourcer eller egen forskeruddannelse, og havde frem til 1999 ikke ret til selv at træffe beslutning om oprettelse af professorater.

Tabel A2 Svenske universiteter 1997⁶

	Etableret/ Universitet fra	Antal fakulteter (1997) ^{7,8}		Antal registrerede studerende ⁹ (efterår 1997)
Uppsala universitet	1477	8	TEOL, JUR, MED, FARM, HIS-FIL, SPROG, SAM, TEK-NAT	20.924
Lunds universitet	1666	7	TEK, MAT-NAT, JUR, SAM, MED, ODONT, HUM-TEOL	29.957
Göteborgs universitet	1954	5	MED, ODONT, HUM, SAM, MAT- NAT	24.846
Stockholms universitet	1960	4	HUM, JUR, SAM, MAT-NAT	22.048
Umeå universitet	1968	5	HUM, SAM, MED, ODONT, TEK- NAT	15.562
Linköpings universitet	1975	3	FIL, TEK, SUND	15.952
Sveriges lantbruksuniversitet	1977	3	jordbrug, skovbrug, veterinærmed.	3.461
Karolinska institutet	1810/ 1997	2	MED, ODONT	3.514
Kungl. Tekniska högskolan	1827/ 1997	1	TEK	11.815
Luleå tekniska universitet	1971/ 1997	2	TEK, FIL	7.417
Chalmers Tekniska Högskole	1829 ¹⁰	1	TEK	7.793
Handelshögskolan i Stockholm	1909	1	Erhvervsøkonomi	1.481
Högskolan i Jönköping	-	3	Lærerudd. og komm, ingeniør, erhvervsøkonomi	4.437

Frem til 1997 var normen, at en statslig svensk uddannelsesinstitution for at kunne kalde sig for universitet måtte have mindst tre fakulteter, have ret til at udfærdige eksamen på doktorniveau samt modtage faste statslige bevillinger til forskning og forskeruddannelse.¹¹

Med virkning fra 1. januar 1997 besluttede Rigsdagen imidlertid, at retten til at bruge universitetsbetegnelsen skal tildeles statslige uddannelsesinstitutioner, der vurderes at have:

- en grunduddannelse og forskning, der er veletableret og af tilstrækkelig omfang inden for et antal emneområder samt af god videnskabelig kvalitet
- gode infrastrukturelle forudsætninger (biblioteker m.v.)
- gode internationale kontakter m.h.t. grunduddannelse og forskning

⁵ Högskoleverket foretager med 3 til 5 års mellemrum en ny bedømmelse af tildelt eksamensret.

⁶ Kilder: Oplysninger om etableringsår og fakulteter er hentet via institutionernes hjemmesider på internettet. Oplysninger om antallet af registrerede studerende stammer fra Högskoleverket, Årsrapport för universitet & högskolor 1997, 1998.

⁷ Frem til og med 1998 var det op til Riksdagen at fastsætte, hvilke fakulteter der skulle være på de respektive institutioner. Fra 1. januar 1999 har det enkelte universitet fået ret til selv at udforme sin fakultetsorganisation. Flere af universiteterne har allerede benyttet muligheden til at foretage ændringer, eller har planer om at gøre det, og den viste fakultetsfordeling (der var gældende i 1997) er derfor ikke i alle tilfælde aktuel længere.

⁸ Ved siden af fakultetsuddannelser udbyder universiteterne desuden en række øvrige uddannelser, f.eks. læreruddannelser og kunsteriske eller kulturelle uddannelser, jf. bilag B.

⁹ Antal personer, der i efterårssemesteret 1997 har været registreret som tilmeldt et undervisningskursus (uanset længde) på universitetet.

¹⁰ Universitetsbegrebet er ikke beskyttet, og de private/selvejende institutioner kan derfor frit benævne sig selv som "universiteter". Disse 3 institutioner har, som de statslige universiteter, forskeruddannelse og faste forskningsressourcer, og regnes derfor oftest med til universitetssektoren.

¹¹ Jf. Högskoleverket, *Kriterier för benämningen universitet - en utredning*, 1996

- og opfylder det faglige niveau, der vurderes nødvendigt for selvstændigt at kunne udfærdige doktoreksaminer og oprette professorater

Samtidig overlod Rigsdagen til regeringen konkret at bedømme, hvilke institutioner, der opfyldte kravene. Regeringen besluttede, at Luleå tekniske högskola, Karolinska institutet og den Kungliga Tekniska högskolan fra den 1. januar 1997 kunne bruge universitetsbetegnelsen, der dermed omfattede alle de statslige videregående uddannelsesinstitutioner, der før 1997 havde egen forskeruddannelse og faste forskningsressourcer. Tabel A2 indeholder en oversigt over de svenske universiteter i 1997 med angivelse af oprettelsesår, aktivitet og fakultetsområder.

Med henblik på at styrke forskningen på de statslige högschooler (dvs. ikke universiteterne) har man på finansloven for 1997 for første gang tildelt disse permanente forskningsressourcer, idet langt størstedelen af basismidlerne til forskning dog fortsat går til de traditionelle universiteter. Högscoleverket har endvidere fået til opgave at vurdere ansøgninger fra yderligere högschooler, der måtte ønske at opnå retten til at kalde sig universiteter. Den første universitetsbedømmelse, der omfattede de 4 største högschooler, afsluttedes i april 1998, og resulterede i, at högschoolerne i Karlstad, Växjö og Örebro fra 1. januar 1999 er anerkendt som universiteter¹². Der er endvidere udsigt til, at Mitthögskolan (beliggende i Härnösand, Sundsvall, Örnsköldsvik og Östersund) inden for en årrække kan få status som universitet¹³.

Den flydende grænse mellem universiteter og högschooler i Sverige understreges også af, at flere universiteter har overtaget og driver mindre högschooler som en del af deres virksomhed. Frem til 1998 var Lärarhögskolan i Malmö således en del af Lunds universitet¹⁴, akkurat som 3 konstnärliga högschooler i Malmö fortsat fungerer som en del af universitetet. Fra 1998 har Lunds universitet desuden overtaget vårdhögskolan i Malmö og Trafikflyghögskolan i Ljungbyhed.

Universiteter og øvrige videregående uddannelsesinstitutioner i Danmark

I Danmark er der ligesom i Sverige inden for de senere år sket en opblødning af universitetsbegrebet, således at dette i dag i almindelighed bruges om de 12 institutioner, der er omfattet af universitetsloven, dvs. 5 universiteter med hver 3-6 fakulteter/hovedområder, 3 handelshögskoler med hver 2 fakulteter, samt 4 monofakultetsinstitutioner.¹⁵

Der findes i Danmark over 100 uddannelsesinstitutioner, der udbyder mellemlange videregående uddannelser, herunder lærer- og pædagogseminarier, ingeniørhögskoler, handelshögskoleafdelinger og amtskommunale sygeplejerskoler. Disse institutioner er generelt karakteriseret ved:

- at de hovedsageligt udbyder en enkelt uddannelse

¹² Det skete på trods af, at Högscoleverket umiddelbart kun kunne anbefale, at Karlstad högskola blev gjort til universitet, jf. Högscoleverket, *Högskole i dynamisk utveckling - fyra högskolors förutsättningar att bli universitet*, 1998.

¹³ Jf. Finansdepartementet, *budgetprop. 1998/99: 1 Utgiftsområde 16*, pp. 70.

¹⁴ I 1998 blev Lärarhögskolan en del af den nyetablerede högskole i Malmö.

¹⁵ I visse fremstillinger regnes desuden Arkitektskolen i Aarhus samt Kunstakademiets Arkitektskole med til den danske universitetssektor, da disse institutioner har egen forskeruddannelse. I denne undersøgelse er det dog alene de 12 universitetslovsinstitutioner, der medregnes som universiteter.

- uddannelseslængden er 3-4 år
- der kan ikke udbydes kandidatoverbygninger
- de har ingen forskningsforpligtelse og modtager ikke statslige forskningsmidler

Endelig udbydes en række korterevarende videregående uddannelser på erhvervsskolerne.

Tabel A3 Danske universiteter 1997

	Etableringsår	Antal fakulteter/ hovedområder*	Bestand af studerende	
			1997	
Københavns Universitet	1479	6	NAT, SUND, HUM, TEO, JUR, SAM	27.889
Aarhus Universitet	1928	5	HUM, TEO, SAM, SUND, NAT	17.011
Odense Universitet	1966	4	SUND, NAT, SAM, HUM	8.128
Roskilde	1972	3	HUM, SAM, NAT	5.248
Universitetscenter Ålborg Universitet	1974	3	HUM, SAM, TEK-NAT	8.068
Danmarks Tekniske Universitet	1829	1	TEK	6.002
Det Kongl. Veterinær- og Landbohøjskole	1856	1		2.965
Danmarks Farmaceutiske Højskole	1892	1	FARM	1.152
Handelshøjskolen i København	1917	2	Økonomi, sprog	8.028
Handelshøjskolen i Århus	1939	2	Økonomi, sprog	3.705
Handels- og Ingeniørhøjskole Syd	1984	3	Økonomi, sprog, ingeniør	1.818
Danmarks Lærerhøjskole	1856	1		2.736

De samlede drifts- og anlægsudgifter på universitetslovsinstitutionerne i Danmark udgjorde i 1997 ca. 9,6 mia. DKK (ekskl. moms), svarende til ca. 70 pct. af de samlede driftsomkostninger på videregående uddannelsesinstitutioner i Danmark.

Tabel A4 Videregående uddannelsesinstitutioner i Danmark 1997

	Antal institutioner	Driftsomkostninger ¹⁷	
		mio. DKK	fordeling
Universitetslovsinstitutioner	12	9.615	69,8%
Øvrige videregående udd.inst. på UVMs område (ekskl. KVU)	87	2.450	17,8%
KVU på erhvervsskoler	72	739 ¹⁸	5,4%
Videregående uddannelsesinstitutioner på øvrige ministerieområder	26	659	4,8%
Amtslige og kommunale sygeplejeskoler	19	322 ¹⁹	2,3%
I ALT	210	13.785	100,00%

¹⁶ Kilde: Danmarks Statistik

¹⁷ Kilde: Statsregnskabet for 1997. Tallene er ekskl. udgifter til moms. For selvejende institutioner afspejler tallene de statslige tilskud og ikke faktisk afholdte udgifter

¹⁸ Beløbet omfatter alene taxametertilskud til KVU.

¹⁹ Kilde: Amtsrådsforeningen.

Universiteterne i undersøgelsen

Med valget af og afgrænsningen til de 13 svenske og 12 danske universiteter omfatter undersøgelsen alle de institutioner i de 2 lande, der i 1997 i væsentligt omfang modtog forskningsbevillinger, havde forskeruddannelse samt udbød forskningsbaseret undervisning.

Dette indebærer dog ikke, at et universitet i Sverige er det "samme" som et universitet i Danmark. Som det fremgår af næste bilag udbyder de svenske universiteter uddannelser inden for områder, der ikke i Danmark varetages af universiteterne, og de svenske universiteters andel af de samlede udgifter til videregående uddannelsesinstitutioner i Sverige er da også, jf. tabel A2 og tabel A4 noget større end de danske universiteters andel af de samlede udgifter til videregående uddannelsesinstitutioner i Danmark.

Desuden bør man hæfte sig ved den forskel, at næsten al offentligt finansieret forskning i Sverige foregår på universiteterne, mens en betydelig del af den offentligt finansierede forskning i Danmark foregår på sektorforskningsinstitutioner. Dette forhold kan formentlig også bidrage til at forklare, at de danske universitetsudgifter udgør en relativt mindre andel af de samlede udgifter til videregående uddannelse og videregående uddannelsesinstitutioner.